

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

II. ARG.

STOCKHOLM, 1 NOVEMBER 1913.

Nr 21.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ESTER BRISMAN.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.
Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1913 1 krona. Lösnummer 5 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 1 kr. 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.

Annonspris: 15 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Kvinnorna och emigrationen.

Framför oss ligger en diger volym. Det är den Sundbärgska emigrationsutredningen. Med respekt för allt det arbete, allt det skarpsinne, all den kombinationsförmåga, som de 890 sidorna rymma, öppna vi den, och siffrorna och tabeller möta ögat. De upphöra dock snart att vara torra, själlösa fakta, de bli till levande, konkreta bilder. Vi se en aldrig sinande ström av män och kvinnor välla fram från alla bygder, från socknar och städer i all Sveriges landskap. I den avskedsblick de kasta på hembygden ligger ofta nog en anklagelse, i den blick de kasta framåt mot det stora okända ligger hopp och förväntan. Och det är i övervägande grad det unga livsdugliga, som strömmar bort, det som har vilja att bryta sig en bana, det som har kraft att slita sig loss från det gamla invanda, det som har fantasi nog att bortom vardagslivets grå töcken spana efter fågel Fenix' land. Missnöjet har varit den kraftigaste sporren, som drivit dem bort, missnöjet över att moder Svea behandlar sina barn så olika, trycker några till sin famn och skjuter andra omilt ifrån sig.

"Emigrationen är", som prof. Sundbärg säger, "på en gång ett vittnesbörd om gångna tiders försummelse och en städse levande påminnelse om faran att begå nya." Och vilken avtappning av nationens bästa krafter! Låt oss höra siffrorna tala! Enligt den officiella statistiken ha under 1851—1891 utvandrat 1,170,456 personer; av dessa 401,242 gifta, av ogifta män 434,572 och av ogifta kvinnor 334,642.

Av alla emigrationens samverkande orsaker, som påpekas av prof. S., är det särskilt en, som vi vilja uppmärksamma. "Utan tvivel", säger han, "skulle mycket i vårt land varit annorlunda i god riktning — och även myc-

ett tvång, starkare än den egna naturens tvång, en fläkt av det oförklarliga i världen har satt kvinnorna i rörelse. Man skall förstå detta, och man skall inte mer våga att hejda och stänga. Gulnande vetefält, nya städer, uppblomstrande stater visa oss var emigrantens väg har gått fram. Kvinnan skall kanske också visa en gång, att då hon trängde in på mannens arbetsområde, ville hon lägga vildmarker under kulturen.

Selma Lagerlöf.

ket emigration vara ogjord, om den allmänna rösträtten införts omkring 1880 i stället för 1909. Och säkerligen skulle då också patriotismen stått något högre." Som frukt av den allmänna rösträtten tycker han sig, trots den korta tiden den utövats, märka en ökad känsla av ansvar och därmed också ett ökat intresse för landet och dess öden hos de lägsta och talrikaste klasserna i samhället (således hos de nya väljarmassorna). Åtminstone märkes denna förändring hos deras representanter. Prof. Sundbärg tvekar ej att dra ut konsekvenserna av dessa åsikter när det gäller kvinnorösträtten. "Skälen för äro väl ungefärligen desamma som för den manliga rösträtten", säger han. "Vad angår följderna, tro vi, för vår ringa del, att de bliva mindre betydelsefulla än man ofta väntar — och detta både i gynnsam och ogynnsam riktning. I sistnämnda hänseende fruktar man ju speciellt en minskning av födelsefrekvensen, när kvinnorna dragas ifrån sina särskilda uppgifter i hemmet. Denna minskning gå vi emellertid till mötes i alla händelser, eller äro redan inne i densamma; och om man får våga en gissning — mera är ju knappt möjligt —, så torde icke denna rörelses styrka komma att ökas av rösträtten. Däremot hysa vi för vår del den kanske kätterska uppfattningen, att hemmens värde och betydelse ökas i den mån deras intressekrets växer."

Och när prof. S. i annat sammanhang talar om vantrevnaden, väcka även dessa hans ord en livlig genklang hos oss kvinnor. "Det är en ytterst vanlig företeelse hos oss", säger han, "att konstatera en uppflammande harm, föranledd av något övergrepp, en harm, som kan stegras till ilska, ja ursinne, men som ändock inom kort sjunker trött ner igen och glömmas bort: man vet av en lång erfarenhet, att man ingenting förmår — att den som makten har, gör som han vill. Detta förhållan-

de har ökat den förnimmelse av samhällelig vantrevnad, som vi litet emellanåt måste återkomma till, som en av de viktigaste orsakerna till emigrationen från vårt land."

Orättvisorna mot oss kvinnor ha varit talrika nog på senare tid och intrycket därav har förstärkts av den störtskur av smädelser och oberättigade angrepp särskilt mot rösträttskvinnorna, som ljudit likt ett ackompanjemang därtill från högerpressen. Det vore skäl för motståndarna att begrunda om icke den känsla av vantrevnad och rättslöshet i eget land, som allt detta framkallat, kan ha även en hel del andra mycket betänkliga följder än ökad emigration. De missnöjdas antal är stort — hur stort det är, kommer snart att visa sig — och det är åt dem, som i första hand omvårdnaden av nationens största värden, hemmet och det unga släktet, är anförtrott. Om enligt prof. S. hemmets värde ökas genom rösträtten, som ökar kvinnans intressesfär och stegrar ansvars- och fosterlandskänslan, vad skall resultatet bli för hemmet och samhället av att rösträtten vägras henne, att hennes rättskänsla ständigt kränkes, hennes missnöje ständigt ökas? Och känsligheten för orättvisor kommer ej att avta, tvärtom komma vi att reagera allt starkare. Och detta i en tid, då staten ställer allt större krav på såväl mannen medborgaren som på kvinnan, icke medborgaren. Vore det ej skäl att de, som orda så mycket om vad statsnyttan kräver, toge sig en ny allvarlig funderare på detta krav från annan synpunkt än den hittillsvarande: "Staten det är vi." Och märk väl, tiden hastar! Det är fara att dröja för länge. Om ej kvinnorna få sitt krav på medborgarrätt beviljat vid 1914 års riksdag, dömas de till ytterligare 6 års väntetid. Missnöjet och rättslöshetskänslan hinna under denna tid bita sig fast och bli kroniska hos dem. Nu stå kvinnorna beredda att med glädje och

Kvinnor i pensionsnämnderna.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde i Stockholm den 20 okt., förrättades val av ledamöter i de 30 pensionsnämnderna. Valet föregicks av en långvarig debatt som gällde principerna för kandidatlistans uppgörande. Fröken Anna Lindhagen talade för en bättre kvinnorepresentation och d:r Karolina Widerström framhöll, att kvinnorna i en stor del av nämnderna icke blivit representerade med ordinarie ledamöter. Att kvinnliga suppleanter föreslagits betyder föga, då det är möjligt att dessa suppleanter aldrig komma att träda i funktion. Talarinnan yrkade bordläggning av ärendet.

Uppskovsyrkandet föll och fullmäktige beslöt, med 68 röster mot 24, att omedelbart gå till val. I fråga om de ordinarie ledamöterna följdes valkommitténs lista med de ändringarna att i stället för manliga kandidater insattes i 24:de distriktet fru Ester Elfstam och i 26:e distriktet fru Ebba Lindstedt. Följande kvinnor valdes:

Ordinarie ledamöter:

- 2:a distriktet: fru Lilly Laurent.
3:e distriktet: fröken Dagmar Svensson.
4:e distriktet: fröken Nora Staël von Holstein.
5:e distriktet: praktiserande läkaren Hedda Andersson.
6:e distriktet: kontorsbiträdet Elin Engström och fröken Ingrid Sundström.
7:e distriktet: fru Hulda Karlson.
8:e distriktet: fru Ruth Gustafson.
9:e distriktet: fru Karin Fjällbäck-Holmgren och fru Agda Östlund.
10:e distriktet: fröken Eva Anderberg.
12:e distriktet: fröken Emmy Peterson.
13:e distriktet: fröken Ida Gadd och fröken Anna Abergsson.
14:e distriktet: fröken Gerda Meyerson.
15:e distriktet: fröken Alina Jägerstedt och fröken Eugenie Sundholm.
16:e distriktet: folkskollärarinnan Augusta Hellberg och barnavårdsinspektören Anna Lindhagen.

tacksamhet ta emot sitt medborgarskap, dess förpliktelser och dess rättigheter, villiga att vara solidarisiska med männen i deras arbete för staten. Men om de år efter år se sig gäckade i sina rättvisa krav, vem vet om inte då till det sönderslitande klasshatet även kommer det ännu mer ödeläggande könshatet.

Vore det ej skäl för våra motståndare att i stället för att uppkonstruera faror, som ej i något kvinnorösträttsland förverkligats, för en gångs skull överväga faran av att komma för sent med rösträttsreformen och lystra till prof. Sundbärgs ord: *Att bliva efter ligger så djupt i vår tröga svenska natur, att den faran alltid står för oss att övervinna.*"

 Ivar Hæggströms Boktr. A. B.
26 Gamla Kungsholmsbrogatan
Allt slags boktryck.

Svaluddens Pensionat
rekommenderas
R. T. Ulriksdal 17. A. T. Ulriksdal 85.
Postadr. Järva. Vördsamt Elin Johansson.

Frågobyran Kronan
Amanuensen C. Mothander
Mästersamuelsgatan 71, Stockholm. 10-4.
Alla juridiska uppdrag. Alla slags förfrågningar mot 1 kr. postföreskott. Specialitet: Barnuppfostringsmål.

LAGERSONS
SKOMAGASIN
Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

J. A. Svensson

11 STORGATAN 11
Stockholm

Största urval

SYBEHÖR, MODEVAROR
GARNERINGSARTIKLAR.

Order till landsorten mot efterkräf.

- 18:e distriktet: fröken Anna Masreliez och folkskollärarinnan Cecilia Sahlin.
19:e distriktet: föreståndarinnan Alette Béen och folkskollärarinnan Maria Olsson.
20:e distriktet: fru Hanna Carlman.
21:a distriktet: typografen Sara Magnusson.
22:a distriktet: kontorsbiträdet Anna Johansson och folkskollärarinnan Ida Johansson.
23:e distriktet: fru Hanna Ljungberg.
24:e distriktet: fru Ester Elfstam.
25:e distriktet: fröken Märta Berg.
26:e distriktet: rosettsömmerskan Vilhelmina Lindegren och fru Ebba Lindstedt.
27:e distriktet: bryggeriarbeterskan Helena Stålander.
30:e distriktet: fru Anna Miliander.

Suppleanter:

- 1:a distriktet: folkskollärarinnan Amalia Murray.
3:e distriktet: klädsömmerskan Frida Jansson, damskrädderiidkerskan Anna Petersson och praktiserande läkaren Alma Sundquist.
6:e distriktet: assistenten Kjerstin Julin.
7:e distriktet: fröken Eva Liljenstolpe och fröken Signe Rosenberg.
8:e distriktet: fröken Matilda Staël von Holstein och fru Karin Sundström.
9:e distriktet: folkskollärarinnan Therese Booberg.
10:e distriktet: fru Anna Lisa Hansson.
11:e distriktet: fru Alma Tengdahl.
12:e distriktet: folkskollärarinnan Augusta Rietz.
14:e distriktet: fröken Ebba Danelius.
15:e distriktet: fröken Ingeborg Wallin.
16:e distriktet, fru Anna Fries och modisten Ester Jägerstedt.
21:a distriktet: fröken Maria Lindfeldt.
22:a distriktet: fröken Clara Wahlström.
25:e distriktet: assistenten Manda Elisabet Hökerberg.
26:e distriktet: fröken Emma Kruse och folkskollärarinnan Hilda Strandberg.
28:e distriktet: prokuristen fröken Svea Sjöholm.
29:e distriktet: fattigvårdsinspektören Ingeborg Breden.

Lagberedningens förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

Av jur. kand. Anna Wicksell.

I.

Jag har lovat redaktionen av Röst-rätt för Kvinnor, att till detta nummer av tidningen lämna ett kritiskt referat av ovanstående nya lagförslag. Det kommer att bli mera referat än kritik, dels av det glädjande skäl att förslaget endast på några få punkter ger rum för kritik, men tyvärr även av det skäl, att jag ej haft tillräcklig tid på mig för att kunna verkligen träna in i lagförslagets alla skrymslen och vrår och för att kunna verkligt grundligt genomtänka alla de stipulerade bestämmelsernas praktiska innebörd. De invändningar jag på enstaka punkter har att göra mot förslaget, ha därför mest fått formen av frågor — på vilka jag vore tacksam för svar. Ty en ny äktenskapslagstiftning är en viktig sak för oss alla, men ojämförligt mest för oss kvinnor; en djup, allsidig och sakkunnig granskning är därför av nöden, om resultatet skall bli tillfredsställande. Det vore önskvärdt om detta förslag kunde framkalla uttalanden å ena sidan från många kvinnor, icke bara sådana som sitta inne med juridisk sakkunskap — hos samtliga nu levande kvinnliga jurister, undertecknad inräknad är denna ännu tyvärr ganska minimal — utan även från dem som ha praktisk erfarenhet och praktiska rön att komma med, och å andra sidan från de mäns sida, som utarbetat det föreliggande förslaget, och om vars goda vilja att tillmötesgå den nya tidens uppfattning om äktenskapet förslaget bär oförtydligt vittne.

I min redogörelse skall jag i huvudsak följa lagförslagets egen indelning, dock så att jag under kapitlen om återgång, separation och skilsmässa endast behandlar villkoren för vinnande av dessa olika arter av äktenskapsupplösning, medan de olika upplösningens institutens rättsverkningar samlas under ett.

Trolovning

är enligt det nya förslaget detsamma som i dagligt tal kallas förlovning. Den gamla formliga trolovningen, som så länge den bestod utgjorde ett äktenskapshinder för giftermål med annan än den trolovade, och som kunde upplösas endast med offentlig myndighets medverkan, har alldeles försvunnit. Praktiskt talat hade den ju också gått fullkomligt ur bruk, och intet talar för dess bibehållande. Jag är ej säker på om det ej varit i viss mån klarare, ifall lagberedningen även utmönstrat det gamla namnet och låtit lagen för det formlösa äktenskapsavtalet behålla det uttryck vi äro vana vid, nämligen förlovning. Antagligen har beredningen ansett att det gamla namnet var högtidigare och vackrare och kanske mera skickat att ingiva kontrahenterna respekt för löftets allvar och helgd, och möjligen är detta riktigt; i alla händelser torde det väl icke vara så svårt att vänja allmänheten vid ett nytt namn på en gammal sak. För trolovningens giltighet är det alldeles likgiltigt, hur överenskommelsen uppstått; om den är offentlig eller hemlig gör ingen annan skillnad, än att en hemlig trolovning naturligtvis alltid är svårare att bevisa, ifall bevis skulle komma att behövas. Det huvudsakliga där sådan bevisning kommer att påkrävas, är då kvinnan under trolovningstiden blivit hävdad av mannen, Har detta skett, och brytes senare trolovningen på grund av mannens huvudsakliga skuld, då, säger förslaget, "give han henne skäligt skadestånd".

Det är med en viss bitterhet vi läsa denna paragraf. Genom den utmönstras icke endast den gamla trolovningen utan också det gamla institutet ofullkomnat äktenskap. För min del tror jag, att det fanns en sund och god kärna i detta gamla institut, som det vore skäl att ta vara på, icke att kasta bort. "Då enligt förslaget trolovningen icke grundlägger någon förpliktelse till äktenskaps ingående och hävdandet icke ger upphov till någon förbindelse av annan och högre art", står det i motiveringen till denna paragraf. Enligt allt sunt förnuft, enligt all naturlig moralisk känsla och även enligt all historisk uppfattning är det väl just detta hävdandet gör. Hävdar man sin fästekvinna, då är det ett äktenskap, står det ännu i vår gamla G. B. Sedan urminnes tid har uppfattningen varit den, att det egentligen konstitutiva i äktenskapet var å ena sidan parternas frivilliga ja och samtycke, å andra sidan detta samtyckes realiserande genom samliv. Den yttre formen för äktenskaps ingående har därvid intagit en sekundär plats. Nu menar beredningen att utvecklingen medfört, att äktenskapet alltmera uppfattats som ett rent formavtal, det konstitutiva är vigseln, icke den bakom formen liggande realiteten. Jag tror detta endast är en sanning med modifikation. Det är riktigt, att formen allt mera framträtt som ett nödvändigt moment i äktenskapsstiftandet, efterhand som samhället fick allt starkare skäl att vaka över, att vissa kategorier av människor överhuvud icke borde få ingå äktenskap eller icke ingå äktenskap med varandra. Men formen är då en praktisk lämplighetsåtgärd för att underlätta samhällets övervakningsplikt; den är icke i och för sig konstitutiv för äktenskapet. Om man tänker sig ett äktenskap, ingånget efter alla konstens regler, där mannen och kvinnan omedelbart efter vigseln reste åt var sitt håll — sådana fall förekomma ibland — så skulle säkerligen domstolarna bifalla ett yrkande på återgång, enligt kap. 4 § 2 mom. 2, därmed förklarande, att då ett av de verkliga konstitutiva villkoren för ett äktenskap ej fanns, nämligen viljan att ingå äktenskap, så hade i realiteten intet äktenskap ägt rum — till trots för formen.

Men låt oss komma tillbaka till den under trolovning hävdade kvinnan. Är en ersättning i pengar verkligen ett adekvat uttryck för vad hon rättvisligen kan ha fordring på i en sådan situation, hon och hennes barn? Ty praktiskt taget vill hon aldrig göra detta anspråk gällande offentligen inför rätta, ifall ej barnet finnes.

Om barnet står i denna paragraf icke ett ord; men i promulgationslagens § 8 m. 1 bestämmes att barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter avlelsen ingått trolovning med varandra, är äkta barn. Detta är ju väl nog, men det heter där knappast mer än en arvsrätt; i det faktiska livet spelar den omständigheten, att barnet i kyrkoboken står infört som äkta barn ganska liten roll bredvid det uppenbara förhållande, att dess mor är en ogift kvinna. Och modern själv — kan ett penningbelopp, även om hon verkligen lyckas få det utbetalt, i verkligheten ersätta vare sig skammen eller skadan, d. v. s. den ökade svårigheten för henne att som ogift mor vinna försörjning? Hon har inlåtit sig på för-

47
Västerlånggatan
(f. d. Barnängens lokal).
ASTRID SÖDERQUIST
KAPPAFFÄR
1 Klass Damskrädderi.
Välsorterat lager av:
Engelska Ulstrar, Kostymer, Pysch o. Astrakan,
Frukappor, Aftonkappor, Backfischkappor etc.

Dräkttyger Kr. 0:75 met.

tjock, kraftig vara, 70 cm. bredd, moderna färger, även passande till kjolar och barnkläder, Satinflanneler, nya, eleganta mönster 70 cm. bredd 0.65 met. 100-tals andra artiklar extra billigt.

Otto Oskarson, Klara N. Kyrkog. 22, 2 tr., Stockholm.

hållandet i god tro, förlitande sig på sin trolovades heder; om han sviker henne, är det då rättvist, att bördan skall falla uteslutande på henne, medan han går fri.* Ty i de flesta fall är skadeståndsrätten illusorisk, emedan mannen ingenting annat har än sin knappa arbetslön, som vanligen helt och hållet åtgår till underhållet av den legitima familj, han snart nog skaffar sig.

Nej, vad modern behöver, det är hustrus namn, heder och värdighet, icke alls pengar utan underhållsbidrag för barnet, ifall ett sådant kan utfås. Jag vill icke påstå att skadeståndsbestämmelsen alldeles borde bort; så kunna omständigheterna vara, att även ett skadestånd vore på sin plats; om kvinnan exempelvis genom barnsängen förlorat sin hälsa och med den sin förvärvsförmåga. Men skadeståndet borde reserveras för dessa särskilda fall; regeln borde vara, att hon förklarades för äkta hustru, utan eller med skadestånd.

Naturligtvis bör lagen lika litet som någon annan tvinga en person att ingå äktenskap med någon, som han icke vill gifta sig med. Likaledes kan invändas, att då trolovning ej längre skall utgöra äktenskapshinder, så kan vederbörande man mycket väl ha hunnit att lagligen gifta sig med en annan, innan denna rättegång med hans f. d. trolovade kommit till avgörande, och då kan han icke rimligen förklaras ha två hustrur. Men jag undrar om man icke med god vilja kunde finna en form ändå; kunde icke den f. d. trolovade förklaras för "hustrus vederlike" eller något annat liknande, då rättsverkningarna härav för hennes del inskränktes till endast och allenast, att hon ägde rätt att kalla sig hustru och bära mannens namn, ifall hon vill ha det, och att barnet, liksom enligt förslaget, blev äkta barn.

I förbigående vill jag också uttrycka den förhoppningen, att det måtte vara beredningens mening, att hela 8 § promulgationslagen senare skall inarbetas i själva den nya G. B.; vi få väl där ett eller flera särskilda kapitel om föräldrarätten, och där bör ju först och främst finnas de nödvändiga definitionerna på vilka barn som äro "äkta". För resten borde hela detta uttryck utmönstras ur lagspråket, såsom redan skett i Norge och som även föreslagits i Finland i där föreliggande nya förslag till lag om utom äktenskapet födda barn.

I övrigt innehåller detta kapitel regler om hur skall förhållas med gåvor eller ersättning vid trolovningens upplösning genom död eller brytande, regler som i huvudsak stämma med gällande rätt, och mot vilka ingen invändning kan göras. (Forts.)

* Den nya straffsanktion, som enligt beredningens förslag till ny 22 kap. 8 § Straffl. drabbar den som genom äktenskapslöfte, vilket ej fullbordas, "bedrager kvinna till lägersmål", torde ej kunna utsträckas till lägersmål under verklig trolovning.

KRONANS
TVÄTT-
PULVER
MED VIOLDOFT

AKTIEBOLAGET
Tekniska Fabriken
KRONAN
Karlstad
PRIS 12 ÖRE

Östermalms Sjuk-, Vilo- & Förlossningshem

12 Floragatan STOCKHOLM, 2, 3 o. 4 tr. (hiss). Telefoner: Riks 90 12. Allm. 12 50.

Läget för sjuk-, vilo- och förlossningshemmet är tyst och ostört. Soliga rum. All nutida komfort. Operationsrum. Badrum, med fullst. elektr. ljusbad, med eller utan massage, även för andra än hemmets patienter. De strängaste fordringar på hygien uppfyllda. Telefoner i varje våning. Gott dietiskt bord. Fritt val av läkare och ackuschörka.

Ref.: Dr E. O. HULTGREN, Dr ARTHUR FÜRSTENBERG, Dr ARNOLD JOSEFSON.

Föreståndarinnan HILMA FREDLUND, f. d. föreståndarinnan vid Stockholms sjukhem, Skuru o. vid Drottninghuset.

Varför bör kvinnorösträtten understödjas?

Hemmets kvinnor och rösträtten.

"Kvinnornas plats är hemmet och därför skola kvinnorna inte ha rösträtt!" Finnes det något ord som i detta sammanhang blivit så missbrukat som just ordet hemmet? När en ledamot av riksdagen yttrar ovanstående och så tillägger: "Och jag vill icke genom att ge kvinnorna rösträtt bidra till att deras väg går ifrån hemmet, där deras förnämsta och för nationen viktigaste uppgift är att finna, ut till det uppslitande arbetet utom hemmet", då sägs detta på ett sådant sätt, att man givet får den uppfattningen att hemmet, det är den mest fridlysta plats i världen, skyddat av lagar och förordningar, ett ställe, där kvinnorna i lugn och ro, oberoende av kampen för tillvaron, få föda och fostra sina barn, åt vilkas vård de helt få ägna sig och för vilkas försörjning de icke behöva ha det minsta ansvar. Och det skulle endast vara de uppviglande teorierna om rösträtt och ännu mer den politiska rösträtten själv, som skulle kunna få dem att lämna denna lugna tillflykt och ge sig ut i den hårda konkurrensen om brödet.

Vi veta emellertid alla litet var, att precis riktigt så där ter det sig nog inte i verkligheten. Det har sagts många gånger, att enda lösningen på den s. k. kvinnofrågan vore, att alla kvinnor uteslutande skulle uppfostras till och sedan beredas möjlighet att ägna sig åt kallet som maka och moder, d. v. s. de skulle helt vara uteslutna från förvärsarbete och framförallt från utbildningen till förvärsarbete. Hur man därvid tänkt sig sakens ekonomiska sida, det ha vi emellertid aldrig fått veta. Det låter visst märkvärdigt, åtminstone att döma efter hur ofta det måste upprepas, men det är nu i alla fall så, att kvinnorna, de inta inte någon särställning i naturen utan för att kunna existera måste också de ha existensmedel. Och då de nu icke födas med en livstidspension om halshen, och icke heller den egenskapen att de eventuellt kunna bli mödrar och föda barn åt nationen är nog för att ge dem bröd för dagen, så måste de själva med vad medel, som står dem till buds, skaffa sig de erforderliga existensmedlen. Vore det nu så, att när en kvinna gift sig och fött barn, hon icke behöfve ansvara för varken sin eller barnens försörjning, utan denna vilade helt antingen på mannen — fadern eller — i händelse han försummade sin plikt — på staten, då vore denna fråga utan vidare klar för kvinnorna som mödrar beträffa. Men så är det ej.

Teoretiskt hyllar visserligen samhället den principen att plikten som familjeförsörjare vilar på mannen och det är väl för att han skall tillfredsställande kunna fylla denna sin plikt, som samhället ger i första rummet honom möjligheter till utbildning och beräknar ersättningen av hans arbete med hänsyn till hans uppgift som familjeförsörjare. Vad kvinnorna beträffar går man däremot både när det gäller utbildning och löner ut ifrån, att de skola vara befriade från försörjningsplikt. Så i teorien, men i praktiken? På hur många mödrar är det ej, som försörjningsplikten både mot dem själva och barnen och till och med ibland mot mannen i verkligheten vilar? Alldeles bortsett från de ogifta mödrarna ha vi dels änkor (vil-

De kristna kvinnorna och rösträtten.

"Upplåt din mun till förmån för den stumme och till att skaffa rätt åt alla, som äro svaga."

Ordsp. 31:8.

Till svar på den fråga som framställdes till mig: varför de kristna kvinnorna äro rösträttskvinnor, vill jag giva ovanstående ord. Huvudmotivet varför jag anser kampen för den kvinnliga rösträtten berättigad är tron att den brist på rättfärdighet, den ohyggliga dubbelmoral, det förakt för kvinnan, som härskar i vårt land, skulle försvinna eller åtminstone förminska, om Sveriges lagstiftare icke vore endast män.

Icke som skulle kvinnan vara ädlare eller mer rättänkande än mannen — de allmänt mänskliga egenskaperna äro nog lika hos båda könen — men kvinnorna ha under årtusenden varit den lidande parten, männen den förtryckande, sådant sätter sin prägel på karaktären, "onkel Tom" är ädlare än slavägaren, som hetsar sina hundar på den flyende slaven.

Måste icke dessutom vi kvinnor djupare än mannen känna och förstå den nöd, som kvinnan, särskilt den fattiga, får utstå? På alla områden — i drinkarens hem, där lagen icke förklarar skydda henne själv och hennes barn för misshandel, hennes egendom från att vandra till pantlånaren, på arbetsmarknaden, där svältlönerna bryta ned kvinnor till kropp och själ, och svårast av allt på det sedliga området, där prostitutionens reglementering ännu står kvar som en skamfläck för vårt i sedligt avseende efterblivna land, där det ej aktas så noga om en kvinna skändas och mördas — allt utslag av det kvinnoförakt, som varken kristendom eller civilisation kunnat borttaga.

Det synes mig att främst bland de

kas historia i detta sammanhang är synnerligen lärorik, så fränksilda hustrur samt slutligen alla de många hustrur, vilkas män antingen äro oförmögna att underhålla familjen eller helt enkelt neka att göra det. Ingenting kan alltså komma att driva kvinnorna ifrån hemmet och ut till yrkesarbetet, ty de äro redan där. Och vad som drivit dem dit är varken vi, som fordra rösträtt för kvinnorna, eller de, som äga makten att ge oss den, utan det är helt enkelt naturens hårdaste lag, kampen för tillvaron, som utgjort drivkraften. Har en kvinna, som älskar sina barn, ekonomisk möjlighet att själv få vårda dem, då kan ingen makt på jorden få henne att frivilligt underlåta det, men har hon att välja mellan att sitta hemma och se sina barn svälta eller att ge sig ut i det hårda och sämst avlönade arbete för att skaffa bröd åt dem, då kan heller icke ens hela Första kammaren, om den så fördubblade sina röster mot kvinnornas rösträtt, tvinga henne att stanna i hemmet.

Nej — komma våra motståndare med hemmet såsom det starkaste argumentet mot oss, då svara vi: Hemmet, det av lagar och förordningar så för-

kvinnor, som kämpa för politisk rösträtt, borde stå de kristna kvinnorna. Ingen har så, som *den Mästare, de vilja efterfölja*, krävt rättfärdighet och rättvisa åt alla. Ingen har kraftigare än han uttalat sitt ve över de skriftlärd och fariséerna, den tidens lagstiftare, som "sutto på Moses' stol", men som "uppåto ankors hus och tillslöto himmelriket för människorna". Redan i Gamla testamentet anbefalldes främlingen, de faderlösa och änkan särskilt till ett kärleksfullt bemötande, emedan de voro *svaga*. Icke som i vårt kristna samhälle, där de svaga stötas ned...

Vore det ej så enkelt, så naturligt, så lätt att se rättvisan av att i ett samhälle, där både man och kvinna leva, *båda* ha bestämmanderätt i de gemensamma angelägenheterna? Hur olyckligt är ej det hem, där modern ingen rätt har i ordnandet av familjens bästa.

Men som våra lagstiftare ej vilja se detta, så måste vi kvinnor fortsätta att arbeta, att spilla tid, krafter och medel för att nå vårt mål: medborgarinna såväl som medborgare.

Vad Zelophads döttrar i det gamla Israel krävde som rätt "inför Moses och inför prästen Eleaser och inför stamhövdingarna och hela menigheten" blev *lag i Israel* på Jehovahs ord: "Rätt hava Zelophads döttrar talat."

Må också vi kristna kvinnor modigt träda fram inför vårt lands "hövdingar" med kravet: "Giv oss en äga bland vår faders bröder", och om Sveriges kvinnor enigt och samfällt föra fram detta sitt rättvisa krav, så skall för visso ock svaret från Den, som dock ytterst leder även Sveriges öden snart ljuda: "Rätt hava Sveriges döttrar talat."

Anna Roos.

summade, så styvmoderligt behandlade hemmet, det är just ett av de starkaste argumenten för oss. Det är med hemmet som med kvinnorna — i vackra skåtal och dylikt höjer man med många fraser båda till skyarna, talar om bådas oerhörda betydelse för nationen, framhåller värdet av kvinnornas arbete för hem och barn och sätter det goda hemmet såsom huvudvillkoret för ett folks både andliga och kroppsliga hälsa. Men annars — hur litet har man i själva verket inte gjort just för hemmet, just för kvinnorna i deras egenskap av mödrar? Har hemmet ens någonsin hållits så pass i helgd, att kvinnorna och barnen, som leva därin, under ofredens dagar ansetts fridlysta och därigenom undslupit krigets eller revolutionens faser? Vad har gjorts för att effektivt skydda mödrar och barn mot de sämre elementen bland männen? Vad har gjorts för att ekonomiskt möjliggöra för kvinnorna att få stanna i hemmet åtminstone under den tid de föda och amma sina barn? Och ha slutligen hemmets angelägenheter verkligen skötts med det intresse och det förstående, som varit erforderliga? För att bara ta ett exempel i högen, så låt oss erinra

oss de svenska barnmorskornas historia. Barnmorskorna, de ha i alla fall kvinnornas och de nyfödda barnens liv i sina händer och man tycker nog därför att allt borde gjorts för att genom en grundlig utbildning och ordentliga löner sätta dem i stånd att på bästa sätt sköta sitt ansvarsfulla kall. Men knappast något ger ett sådant intryck av ligkiltighet för hemmets angelägenheter som just riksdagens behandling av barnmorskornas lönefråga.

Skall hemmet verkligen en gång bli vad det borde vara, då lära allt dess kvinnor få ta saken i egna händer, ty endast *de* veta, och det genom lång och dyrköpt erfarenhet, vad som bör göras och därtill ha de kanhända mer än andra just den kärlek och det intresse för uppgiften, som erfordras.

Först och främst vilja vi, dels att kvinnorna skola få möjligheter till yrkesutbildning, i händelse försörjningsplikt kommer att vila på dem, och dels att de, när så behövs, skola bekostas den utbildning, som kräves, för att de rationellt skola kunna sköta sitt hem och vårda sina barn. Så vilja vi göra det ekonomiskt möjligt för dem att åtminstone under den både för deras egen och för barnens hälsa och vård viktigaste tiden få stanna i hemmet. Vi vänta ännu på moderskapsförsäkringen. Men om de av en eller annan anledning måste ut i kampen för brödet åt sig och sin familj, då vilja vi att de skola få arbeta under mänskliga förhållanden, med ordentliga löner och under åtminstone icke försvårad konkurrens. Vidare vilja vi genom humanare äktenskapslagar ha ökat skydd åt hustrur och barn gentemot mindervärdiga individer bland männen samt slutligen för våra barns skull söka få bort sådana skamfläckar på det moderna samhället som utsvettningsystemet, alkoholmissbruket, reglementeringen, den vita slavhandeln m. m.

Till sist — när kvinnorna i ordets rätta bemärkelse bli fullmyndiga medborgare i sitt land, är det inte möjligt att då om inte förr värdet av deras arbete för hem och barn blir till fullo erkänt? Det skulle i så fall icke ske en dag för tidigt. Ty än så länge är det nog så, att endast när det av en eller annan orsak befinnes lämpligt, får det plötsligen en oerhörd betydelse (se lagen om förbud mot kvinnors nattarbete), annars veta vi nog alla, hur ringa, hur litet det i det dagliga livet värderas (se lagen om allmän pensionsförsäkring).

Varför till slut egentligen skilja på självförsörjande kvinnor och hemmets kvinnor? De ha ju i grund och botten precis samma intressen att bevaka. En kvinna kan ju det ena året vara självförsörjande, följande år vara gift, för att slutligen om ytterligare några år vara ensam om att försörja icke bara sig själv utan också sina barn. Hemmets kvinnor ha så till vida större intressen att bevaka i samhället, som de lämna efterkommande efter sig, barn vilkas liv de på allt sätt vilja underlätta och vilkas vägar de vilja göra mindre stenlagda än deras egna varit. Att oaktat detta de ogifta kvinnorna visat så mycken solidaritet med sina medsysstrar och med dem, som komma efter oss, att det framförallt varit de, som fört fram och uppoffrat sig i arbetet för kvinnornas krav, det må bli dem till oförglömmelig heder. Vår tacksambetskuld till dem kan aldrig gäldas.

Karin Fjällbäck-Holmgren.

De självförsörjande kvinnorna och rösträtten.

Skälen varför självförsörjande kvinnor böra ha rösträtt, äro först och främst de, som gälla för kvinnor av alla hederliga yrken och stånd, och det är icke min uppgift att här uppräknad dem.

Men av alla kvinnor äro vi självförsörjande dessutom de, som ha mest att vinna praktiskt och direkt sett av politisk rösträtt. Så länge vår politiska stumhet och maktlöshet varar, kunna vi göra jämförelsevis litet för att utvidga vår arbetsfrihet och förbättra våra arbetsvillkor. Vi ha tvärtemot fått äse en särslagstiftning för kvinnor, som uteslutit arbeterskor från några av de bäst betalda yrkena, och vi hotas av ytterligare restriktioner, som ännu mer skulle försvåra kvinnans ställning på arbetsmarknaden.

Vi ha vidare fått äse ett försök att göra grundlagens bestämmelse om kvinnans rätt till statstjänst till blott en död bokstav och vi vänta ännu på de särskilda bestämmelser, som skulle förvandla vår grundlagsenliga rätt till en reell förmån. I så gott som varje yrke stöta vi någon gång mot lagar, vilka vi ingenting kunna göra för att ändra; i alla yrken, vid varje steg, möta vi vår politiska omyndighets konsekvenser. Det finns ingen självförsörjande, som icke mött dessa konsekvenser i någon form, men vi skulle ha flera aktiva rösträttskvinnor, om vi alla förmått att leda dem tillbaka till sitt ursprung.

Jag skall be att få belysa vad jag menar med exempel.

För icke länge sedan gjorde jag bekantskap med en S. B. K. från ett av statens verk. Hon tillhörde ett av de första arbetslagen kvinnor, som givit sig in i verket, hade givit det hela sin arbetskraft och kunde nu överblicka sitt liv och den form hon valt för det samma. Emellertid hade hon ännu ett par år kvar till pensionsåldern, och hon motsåg dem med så pass tydligt visad motvilja, att jag måste be om förklaring.

Hon hade varit kort och knapp förut i umgänget, men nu kunde hon tala.

Det var tungt att arbeta i det verket, förklarade hon, så tungt och missmodigt, att det tog hälsa, humör, att inte tala om arbetsglädje ifrån en. — Var då arbetet så tråkigt? — Nej, men de kvinnliga medlemmarna av kåren arbetade under trycket av vissheten att vara ovälkomna och illa tålda. Den stimulus i arbetet, som hoppet om befördran skänker, ägde de heller icke. De måste stå kvar i sin underordnade ställning; där icke reglementena stängde, där gjorde ledningen det på egen hand. Och värst av allt var, att det blivit sämre snarare än bättre. Vid en nyligen skedd lönerogering hade skapats en massa nya chefsposter, endast tillgängliga för de manliga kamraterna, men menige man, till vilka kvinnorna hopplöst hörde, fingo i stället arbeta hårdare.

Redan de unga flickorna, som kommo in i verket trycktes av stämningen emot dem, den halvt ringaktande hållning, som forplantades från ledningen hela systemet neråt, men de hade dock ungdomens sköld mellan sig och verkligheten. De äldre, som måste subordnera under kanske mindre duglighet, som stampade på samma fläck, blevo utledsna på alltihop.

— Och därför, slutade min S. B. K., är det ju klart, att — — —

Jag var så övertygad att hon skulle säga: att vi måste ha rösträtt, att jag fick svårt att hämta mig, när hon icke förstod att driva bollen rakt genom målet, utan lät den flyga åt sidan, sågande:

— Och därför är det ju klart, att kvinnan icke passar för sådant arbete.

Farliga röster.

Av Frida Landsort.

Om man får rösta här i detta land, beror på huvudet, ja det vill säga struphuvudet, ty rösten måste äga en ton ifrån tillräckligt långa band.

Man har ju konstaterat efter hand — där manligt djupa stämmor överväga — att vett och alla kloka dygder pläga av kvinnlig röstton ej ha minsta grand.

Nu klingar det i väster och i öster en kör av både mans- och kvinnoröster, och där har tiden genast gått ur led.

Hos oss, där endast basar och tenorer och barytoner välja senatorer, hos oss kan aldrig något gå på sned.

Hur likt en kvinna, men också ingen annan, att när hon lider under orättfärdiga arbetsförhållanden, ta skulden på sig för den naturliga vantrevnaden och förklara, att hon inte passar för arbetet. Hon tänker mannens tankar om sig, inte sina egna, och då är det väl inte underligt då, om hon blir dystert.

Tänk efter! Vilken man under likartade förhållanden skulle kunna trivas i ett arbete, hålla sig spänstig och intresserad? Så livgivande och lyckliggörande är ju icke arbetet å ett ämbetsverk i och för sig för oss, män eller kvinnor, barn av fäder, som tagit sitt bröd ur jorden och levat under den fria himmeln, att vi äro oberoende av de omständigheter, under vilka det utföres. Såsom ett ärligt brödstycke däremot för ett liv, som skall levas, när det är givet, är detta arbete lika nödvändigt för kvinnor som för män, och under rättvisa förhållanden lika dragligt.

Jag minnes icke allt vad jag sade min S. B. K., men jag minns en fråga: — Hur är det möjligt, att Ni inte inser sammanhanget mellan det godtycke, varunder Ni lider och Er rösträttslöshet i samhället?

— Vem var det, som reglerade Edra löner, vem skar gränserna för Edra befördringsmöjligheter så snäva? Jo, riksdagen. Vem utnämner chef för Ert verk? Jo, regeringen, som ytterst tar sin makt ur väljarnas förtroende. Ni måste ju förstå, att man vågar handla mot Er som man gör, emedan Ni icke äro väljare, ej ha någon representant i riksdagen, som kan säga ifrån, när det gäller Edra intressen, därför slutligen, att Ni redan vid inträdet på Er bana bära märket av att vara de mindervärdiga och värlösa, som man kan behandla efter behag. Ni säger, att Er chef saknar varje förståelse för Edra synpunkter, tror Ni inte, att det skulle klarna betydligt snabbare för honom vad som är riktigt och rätt, om Ni kommo som svenska medborgare med en väljarskara av halva nationen bakom Er? Hur är det möjligt, att Ni inte äro aktiva rösträttskvinnor, varenda en af Er?

Jag väntar ännu på svaret.

Elin Wagner.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 4 29 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Varför männen?

Redaktionen har bett mig i korthet svara på frågan: "Varför böra männen stödja kvinnornas rösträttskrav?"

Först och sist, menar jag, därför att här förts fram en stor rättfärdighets sak, som icke bör och på längden icke kan avvisas.

Vidare. Kvinnans åstundan att mera aktivt och direkt taga del i samhällsarbetet har naturligt vuxit fram ur själva samhällets, hemmets och kvinnoarbetets utveckling. På samma gång bär den vittne om hennes jämsides med denna utveckling fortgående prisvärda strävan att höja sig själv och vidga sitt verksamhetsområde samt alltjämt vara mannen och samhället, det mindre som större, till största möjliga hjälp.

Kvinnornas egen tro och förvissning att de också kunna — utan att svika sina plikter såsom hemmets uppoffrande vårdarinna, som maka eller moder — fullgöra medborgerliga värv, ha männen ingen rätt och ingen anledning att betvivla. Sveriges kvinnor, om vilka det här är fråga, stå i allmänhet högt i intelligens, kunskaper, bildning och erfarenhet. Det brister väl i ena eller andra avseendet hos somliga av dem alldeles som hos männen, och de begripa icke alla politiska frågor, men det göra icke heller männen. Många av våra viktigaste spörsmål ligga kvinnorna närmare, och deras vilja och förmåga att lära äro icke mindre än männens. Och gäller det plikttröhet kunna de stolta höja sina huvuden. Sveriges kvinnor ha ock väl dokumenterat sig genom det värdiga sätt, varpå de skött sin rösträttsrörelse, och det allvar, varmed de sökt och söka rusta sig för de nya åtagandena. Att låta dem lida för engelska suffragettmetoder är en upprörande orättfärdighet. Och att påstå, att de ingenting gjort för att förtjäna rösträtten är inte stort rättvisare, även om man tager den bristande värnplikten till hjälpbevis.

Att icke alla kvinnor eller kvinnorna under alla förhållanden kunna påtaga sig politiskt arbete är intet skäl att förvägra kvinnan som sådan en rättighet, av vilken många icke allenast äro oförhindrade att begagna sig

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Lektioner i linneseömnad

(även blusar, barnkläder m. m.) Praktisk metod, utan träckling. Varje elev disponerar en symaskin. Under Okt., Nov. och Dec. även aftonlektioner.

KARIN EGNÉR. EVA EGNÉR.

Sibyllegatan 36

(A. F. 1956)

R. T. 35 30. A. T. 210 04.

utan för vilkens utövande de kunna ha alldeles särskilda betingelser. Finnes någon anledning att i detta hänseende hos dem förutsätta mindre urskillnings- och omdömesförmåga än hos männen?

Jag tror, att det finnes män, helst yngre, som mena uppriktigt, när de säga sig frukta, att kvinnan skall förlora mycket av sin kvinnlighet och sitt fina väsen genom sysslande med politiken. Deras uppfattning av den verkliga kvinnligheten är tyvärr så yttlig. Och de tro sig sätta kvinnan så högt, när de sätta henne på en piedestal. — Jag tror ock, att det finnes män, helst äldre, som mena uppriktigt, när de säga sig vara rädda för, att hemmet skall förlora mycket på, att kvinnan, där så outhärlig, drages in i politiken. Vad är det för ett nedsettande misstroende detta, att våra annars så pliktrogna kvinnor skulle genom politiken förledas att försumma sina närmaste uppgifter? Ligger icke här bakom åtskilligt av räddhågad konservatism och av — manlig egoism?

Och den vecka kvinnoaturen, vilkens beskaffenhet i sig själv skulle förbjuda allt syslande med den hårda politiken! Hur låter den förena sig med grovarbetet i hemmet, i fabriker, på åkern? Hur ha männen här förmått skydda och helighålla kvinnoaturen?

Statsnyttan slutligen, som en del rättslära politici förmena icke påkalla eller ens medgiva kvinnorna full medborgarrätt! Vad menas med detta djupsinniga tal? Skulle det icke vara till statens och fosterlandets gagn att låta kvinnorna dela omsorgen om och arbetet för dess bästa? Det gäller även om kvinnan vad Pontus Vikner sagt om människan: "Ju flera vårt hjärta kan omfatta med desto fullare slag måste det slå." — Låt kvinnans ömhet, hennes behov att giva komma även det stora hemmet till godo! Det skall draga nytta och välsignelse därav och kvinnan själv skall växa. I stället för att behöva frukta den mjuka handen och det känsliga sinnet vid sidan av kraften och manligheten kan man vara viss om, att de alltjämt skola lyckligt komplettera varandra.

Och låt oss icke dröja med vad som är rätt och klokt och ofrånkomligt! Professor Sundbärgs ord om den manliga rösträtten, som kom 30 år för sent, stå där som ett varnande memento.

När därför kvinnorna i dessa dagar under outtröttligt arbete och vackra uppoffringar samla varandra landet runt till den kraftigaste opinionsyttring för rätten att få arbeta vid människans sida i det medborgerliga livet, då borde männens svar på den förnyade vädjan, som sålunda är att motse, icke kunna bli mer än ett: att utan dröjsmål med tacksamhet och fullt förtroende räcka kvinnorna handen.

Karl M. Lindh.

Männens internationella kvinnorösträttsallians.

som bildades under rösträttskongressen i Stockholm 1911, räknar nu 11 anslutna länder. Dessa äro, uppräknade i den ordning respektive länders manliga organisationer anslutit sig till Alliansen, följande: England, Holland, Frankrike, Ungern, Förenta staterna, Sverige, Tyskland, Danmark, Böhmen, Galicien och Kanada. I Österrike är en Männens F. K. P. R. f. n. under bildande, i Norge och Finland har kvinnorösträttsfrågan nått sin lösning, innan några Männens F. K. P. R. hunnit att bildas.

Kvinnorösträtten och nykterhetsrörelsen.

Likaväl som man då och då kan träffa på en ivrig författare av kravet på politisk rösträtt för kvinnan, som är utan förståelse för nykterhetsrörelsen, kan man då och då stöta på en ivrig förbudsvän, som är likgiltig för eller rent av motståndare till den kvinnliga rösträttsrörelsen. I båda fallen är det dock undantag man påträffat. Och i regeln är det nog så, att flertalet av rösträttskvinnorna och deras meningsfränder bland männen även äro varm-hjärtade nykterhetsvänner och vice versa.

Vad sammanhang finnes det då mellan dessa båda folk rörelser? Och vad är grunden till att de båda kunna påräkna de varmaste sympatierna från samma folkgrupper?

Av de båda folk rörelserna är nykterhetsrörelsen den äldsta, vare sig man ser dem ur internationell eller ur utslutande svensk synpunkt. Den moderna nykterhetsrörelsen har i vårt land fortgått under ett tredjedels sekel. Den har under denna tid utbredd sig till och vunnit anhängare inom alla folkklasser. Från arbetare, hantverkare- och torparestugorna har den trängt allt mer och mer uppåt — ända in i konungaborgen. Från enstaka punkter här och där i landet har den brett ut sig som en svallvåg till omkringliggande bygder, och det torde nu inte finnas många kommuner i vårt land, som äro oberörda av denna kulturbärande folk rörelse.

Nykterhetsrörelsen blev en väckelse-rörelse i många avseenden. Dess missionärer sökte rycka upp masorna ur den andliga, sociala och politiska försöfnings sömn. Till en början gick väckelsen mest i religiös riktning. Dess första pionjärer i vårt land voro baptist- och metodistpastorer — vana vid att framhäva de religiösa synpunkterna. Det var barmhärtighetens och människokärlekens lärar de förkunna-de, och i dessa idéers namn manade de folket till samling och organisation för att rädda de vilseförda och åt famil-

jelivet återgiva förlorade fäder, söner och bröder. Härigenom väcktes så småningom hos de djupa leden den sociala ansvarskänslan.

I den moderna nykterhetsrörelsens spår följde snart arbetarörelsen — även den importerad och byggande delvis med samma folkmaterial och delvis på samma grund som den förra: det sociala ansvaret, människokärleken, solidariteten. Så småningom blevo de sociala och politiska motiven — samhällsynpunkterna — de övervägande även vad nykterhetsrörelsen beträffar. Och ehuru dessa båda rörelser egentligen icke medvetet samarbetat — om man undantar den år 1896 bildade Nykterhetsorden Verdandi, som i det stora hela torde kunna betraktas som en helt och hållet socialdemokratisk nykterhetsorganisation — så ha dock båda dessa rörelser — var på sitt sätt — varit väckare av det allt mer och mer i dagen trädande kultur- och samhällsintresset.

Genom båda dessa folk rörelser ha samhällsfrågorna förts in i hemmets värld och gjorts till samtalsämnen vid den husliga härden. Och därmed har även kvinnornas intresse och ansvarskänsla blivit väckt. I främsta rummet har nykterhetsfrågan lagt beslag på kvinnans intresse och tillvunnit sig hennes sympatier. Nykterhetsorganisationerna ha överallt varit angelägna att få kvinnorna att följa männen in i organisationerna och där givit dem samma uppdrag och i stort sett även samma hedersposter som männen. Visserligen verkar i vårt land ett mindre nykterhetssällskap, som ej emotager kvinnor i sina led; men så ha vi ju i stället en ganska stark sammanlutning — Vita Bandet — som utslutande utgöres av kvinnor.

Nu är det emellertid så, att dryckenskapseländet trängt förödande in på icke blott familjelivets utan ock på samhällslivets alla områden, och därför är det ju knappast något samhällsspörsmål, som kan lämnas ur räk-

ningen, då det gäller att ingående dryfta nykterhetsfrågan. Genom kvinnornas deltagande i nykterhetsmötena, som i regel inom de större organisationerna avhållas en gång i veckan, har deras intresse väckts, deras blick skärpts och deras kunskap ökat även i fråga om sådana spörsmål, som ligga utanför det egna hemmets tröskel. Att under dylika förhållanden hos kvinnan uppstått en önskan att kunna göra sitt inflytande gällande till frömmå för de stora samhällsproblemen och för skapandet av lyckligare familje- och samhällsförhållanden är ju helt naturligt.

Kom så kvinnorörelsen eller kravet på kommunal och politisk medborgarrätt även för kvinnan. Och då hade denna rörelse redan vid sitt första framträdande sina givna anhängare i de mera intresserade och vakna bland nykterhetsorganisationernas kvinnor. De hade genast klart för sig den övertygelsen, att ju större inflytande kvinnan kan tillkämpa sig vid samhällsfrågornas avgörande, desto förr och lyckligare skall nykterhetsfrågan och varje annan med humanitet, sann frihet och människokärlek förbunden samhällsfråga kunna lösas.

Jag vågar alltså påstå, att kravet på kvinnlig medborgarrätt räknar sina flesta och varmaste entusiastiska anhängare bland nykterhetsorganisationernas kvinnor. Men de stå där ingalunda isolerade i fråga om dessa sina sympatier och strävanden. Deras manliga stridskamrater på nykterhetsfältet dela ock i de allra flesta fall deras åskådning i den s. k. kvinnofrågan. Och genom det mångåriga samarbetet med kvinnan inom nykterhetsrörelsen ha de lärt sig värdesätta hennes intelligens, omdömesförmåga och arbetsduglighet på ett helt annat sätt än de utanför de ideella rörelserna stående männen, vilka utslutande inom familje- och sällskapslivet gjort en — oftast ganska ytlig — bekantskap med henne och därför bornerat bedöma henne som en ologisk varelse, den det väl kan vara angenämt att prata bort en stund med, men som absolut inte duger att ta del i något all-

Det nya Årsta.

Kvinnornas hus på Baltiska utställningen.

Genom för ändamålet tillsatta kommittéer i Stockholm och Malmö arbetas det redan ihärdigt med att samla material till det kvinnorörelsens monument, som skall resas på Baltiska utställningen nästa år och utgöra ett vittnesbörd om det omfattande arbete, som kvinnorna under de sista decennierna nedlagt inom skilda sociala områden.

Fredrika Bremers Årsta kommer att uppbyggas på en av utställningens vackrast belägna platser vid kronprinsessans rosengata och ingen möda kommer att sparas för att göra kvinnornas utställning så intressant och minnesvärd som möjligt.

Men för att realisera alla planer fordras pengar och åter pengar och det är att hoppas att den så ofta och så hårt anlidade offervilligheten inom kvinnornas led icke heller nu kommer att svika, utan att var i sin mån bidrar med en skärv till åskådliggörandet av kvinnorörelsens utveckling och mål. I ett i dagspressen infört upp-rop, undertecknat av 14 av våra största kvinnoföreningar, och bland dem även Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, föreslås att femtioårsminnet av den svenska kvinnans myndighetsförklaring, den 16 november 1863, skall hugfästas med en insamling till förmån för uppförandet av det nya Årsta på Baltiska utställningen. Bidragen mottagas av Årsta-kommittén, Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm.

varligt samhällsarbete. Vi nykterhetsvänner ha — som nämnts — en helt annan uppfattning av kvinnan, och vi äro även förvissade om, att när en gång rättfärdigheten segrar och kvinnan tillerkännes samma medborgarrätt som mannen, skall det först och främst inom våra nykterhetsorganisationer finnas ett stort antal kvinnor, som i fråga om samhällskunskap och arbetsduglighet i offentliga värv kunna fullt mäta sig med männen.

L. G. Broomé.

Fredrika Bremers "Hertha".

Ett förebud till rösträttsrörelsen.

Av Elisabeth Krey.

Det är många moderna kvinnor som försökt sig på att läsa Hertha, men lagt bort boken besvikna. Som roman är den föråldrad, intrigen präglas av den oblandade missromanens onatur, och småstadsskildringen har icke tillräcklig förgrundsplats för att vi skulle kunna njuta den som ett stycke kulturhistoria. Vad som ger Hertha konstverkets omisskänliga prägel är den brinnande ande som bär hela boken, den fläkt av revolution, som blåser genom dess blad och som samtiden kände. "En kvinnlig själ, som söker frihet är det argaste kontraband i världen", säger den store Uka-sen till Hertha på hennes drömvandring som en ny Psyke över jorden, och hur allvarligt det var att vara författarinna till en bok som Hertha, fick Fredrika Bremer mångfaldigt göra smärtsamma erfarenheter av.

Herthas frihetskamp är allttjämt vår egen. Vid varje nytt steg kvinnan tar till frigörelse mötes hon av samma slags motstånd som skildras i Hertha. Där är det frågan om kvinnans omyndighet, och för att visa att konflikten i Hertha icke är byggd på en fiktion har författarinna bifogt de utlå-tanden från Högsta domstolen, Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge, som dessa avgåvo 1825 då frågan var före, att kvinnor skulle kunna uppnå myndighet vid 25 års ålder. Då man läser dem tycker man sig höra fragment av en rösträttsdebatt från dessa dagars Första

kammare. Det är samma tal om kvinnans sanna väl, om hennes naturliga verksamhetskrets, hennes rätta bestämmelse, hennes oförmåga att skaffa sig den "erfarenhet av världen och människan, att en oivillkorlig rättighet att råda sig och sitt gods kunde utan fara henne anförtros". Det citerade brottstycket ur Göta hovrätts yttrande torde endast i det cirklade uttrycksättet skilja sig från våra dagars debatter om utsträckning av kvinnans rättigheter.

Tragiken i Herthas tillvaro härrör sig från det faktum, att hon äger en stark, frigjord själ, men att hon på samma gång som ogift kvinna aldrig kan bli myndig, utan måste framsläpa sin tillvaro i beroende av en hård, oupplyst far, som fattar föräldramyndighet som en makt att förkväva all spirande självständighet hos barnen.

Det starkt polemiska draget i "Hertha", kravet på utbildning för kvinnor lika väl som för män har blivit kvinnosakens program, det är känt som a b c för oss, men det kan vara nyttigt och pedagogiskt att med Hertha i handen följa dess första formulering, att höra Hertha i en förtrolig stund lätta sitt plågade hjärta för sin syster, ty märk väl, dessa upproriska tankar törs hon icke fram bära på torget.

"Vad jag söker och vill, är ett liv, ett arbete, som låter mig känna, att jag lever fullt, icke blott för mig, utan för det hela, mitt land, mitt folk, mänskligheten — Gud, ja, för Gud, om han är rättvisans och godhetens Gud — allas Fader! Jag skall kanske aldrig uppnå det jag söker, jag skall kanske gå under, begravas i det intell-liv, som är min och så många, många kvinnors del på jorden, men aldrig skall jag säga, att det är kvinnans rätta arv och lott, aldrig skall jag undergiva mig, aldrig skall jag upphöra att yrka att hon blev skapad

för något bättre, något mer, — ja, att finge hon i frihet och fullhet utveckla de ädla krafter Skaparen gav — då skulle hon lyckliggöra världen!"

Sådan är grundtonen i stridsskriften "Hertha", den ljuder stark genom hela boken, den nästan överröstar vad annat man kan finna i denna teckning ur livet, som författarinna kallar sin frimodiga bok.

Ser man efter hur Hertha står i förhållande till det samhälle, där hon blivit satt att verka, skall man finna spår av en utpräglad 1700-talsuppfattning av det sociala onda. Detta ord borde strängt taget icke användas i detta sammanhang, därför att det är för modernt. 1700-talets uppfattning av dygden bestod i "att åt sin arma nästa råd, hjälp och huggnad ge" och vi finna Hertha som en av de verksamaste i de välgörenhetsföreningar, där man kokar soppa och stickar strumpor åt de fattiga. Den farliga nyheten med dessa föreningar var den, att herrar och damer där möttes i samarbete. Man har icke rättighet att förebrå Fredrika Bremer att hon saknade fjärrskådande blick för samhällslivets onda. Hennes tillvaros lidande låg på ett annat plan.

Viktigare och tyngre vägande både i boken och för oss, de senfödda arvtagerskor-na av Fredrika Bremers idéer, är skildringen av förhållandet mellan Hertha och Yngve.

Såvitt jag vet är detta en av de tidigaste litterära fyndorterna för den sällsynta blomman vänskapen mellan man och kvinna. Hertha och Yngve mötas i sympati som två intellektuellt jämnspelda och de utöva inflytande på varandra. De äro bäge moraliskt rena och starka naturer och överensstämmelsen mellan deras själar för dem in "i livets allra heligaste", där de äro

hemma för att tala med författarinna, och därmed ha de inträtt i kärlekens jordiska paradiset. Men här kommer bokens litterärt svagaste punkt, intrigen som för en tid skiljer de bägge älskande. Det är för oss icke så mycket fråga om den naiva yttre gestaltningen av Herthas kärlekssaga. Författarinna, som redan gjort sig skyldig till den oerhörda djärvheten att skildra en kvinnlig själ, som söker frihet, har icke mäktat taga steget fullt ut och visa hur mannen, som överensstämmer med henne andligen, tar en verksam del i hennes arbete. Yngve inskränker sig till att bli ett slags korresponderande ledamot till Herthas akademi, men författarinna skickar honom i landsflykt och avlivar honom slutligen istället för att låta honom och Hertha förenas. Tiderna voro onda och hon har icke mäktat skapa av intet ett äktenskap mellan jämbördiga. Camilla Collett säger på ett ställe: Ulykken er at Kvinde-sagen er tvungen ind i Kvindehænder. Jeg kjender ingen mand her i Skandinavien, der for Alvor har hævet sin Stemme i den. Det beror paa en Vildfarelse, hvorunder de sterkere kun slet skjuler sin Ligeegyldighed, at de svagere selv skal føre sin sag.

Det är kanske en fåvitsk spekulation att försöka tänka sig hur det skulle sett ut för kvinnosaken i Sverige om dess första prästinna förmått framställa en manlig typ, som verkligen gjorde en insats både i sin älskades liv och i hennes frihetssträvande för de många bundna kvinnorna. Man får icke underskatta betydelsen av litterära förebilder och jag tror, att Yngve Nordin som pionjär hade kunnat skaffa Fredrika Bremer oändliga trakasserier visserligen, men oss en del ännu eftersträ-vade fördelar.

P. Em. Lithander och kvinnorösträtten.

Att den utpräglade högermannen och riksdagsveteranen P. Em. Lithander, vars dödsruna nyligen stått att läsa i pressen, även hörde till den bortdöende skaran av politici med extrem konservativ läggning, som i kvinnorösträtten såg en naturlig konsekvens av den allmänna rösträtten för män, och som även direkt medverkat för dess genomförande, torde vara på sin plats att här påminna om.

Bland förteckningen på kvinnorösträttsmotioner i den svenska riksdagen märkes även en i Första kammaren 1906 av P. Em. Lithander med instämmande av Alb. Bergström, Carl H. Björck och Carl von Baumgarten. Under det att den gamle kvinnorösträttsvännen Sjöcrona, i sin samma år och i samma kammare väckta motion om rösträtt för kvinnor stannar vid yrkande om utredning, begär hr Lithander, att Riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета ett rösträttsförslag, *upptagande politisk rösträtt även för gifta och ogifta kvinnor.*

I sin motivering, i vilken han huvudsakligen stöder sig på rösträttsföreningens egna skäl, vilka han anser "svåra att vederlägga", säger han bl. a.: "Ty vilka begrepp man än må fästa vid den allmänna rösträtten såsom sådan, så är det först och främst klart, att från dess utövning icke rimligtvis kan uteslutas någon enda av de samhällsmedlemmar, som genom ett produktivt och nyttigt arbete gagna samhället och till samhället betala skatt. Men det är också klart, att uttrycket 'allmän rösträtt' bliver en grov osanning, om över hälften av landets till myndig ålder komna innevånare fortfarande hållas uteslutna från allt lagstadgat inflytande på sammansättningen av landets representation."

För övrigt betraktar han kvinnorösträtten som en "garanti" mot faran av en utsträckt rösträtt för män, av vilken han, som man ju kan förstå, icke var någon varm vän. Han ansåg, "att kvinnan i mån av förmåga utgör ett naturligt stöd för nykterhetssträvanden och över huvud för ett religiöst och sedligt liv, en roll som i vår tid är blott alltför nödvändig."

Herthas världsfröskande gestalt blir alltmör en ädel skugga ju längre hon lider och lär sig att övervinna. I den bildningsanstalt, som hon planerar och där de unga själarna skola bibringas "en insikt av sig själva om samhällets väsen och liv, som skall lära dem fatta deras egen plats och uppgift i detta, öppna deras öra att höra Guds kallelse, inviga deras vilja, att göra allt för att följa den", verkar hon ensam och vis som en sibylla. Det är en akademi för unga kvinnor och unga män, och det är Yngves idé, att de skola undervisas tillsammans, och man måste ju erkänna att detta är en ansats från författarinnans sida att ge Yngve en plats i Herthas arbete.

Herthas gestalt framstår i dessa sista sidor med en tragisk färg, som visserligen föga stämmer med de godlynta satiriska skildringarna av bokens småstadsfolk, men som fullt konsekvent målar Herthas öde. Full av tragisk patos är också den hymn på prosa som avslutar kapitlet om Herthas död och i vilken Fredrika Bremers egen frihetstörstande ande talar:

"Fädernesland! du som jag mycket älskat, som jag velat tjäna av hela min själ och av all min kraft men som ringaktade min själ och min kraft, du som jag likväl välsignar för det goda du gav, mot vars ärofulla framtid jag ännu i dödens skuggor troende skådar; till dig förtror jag mina moderlösa! Var dem en huldare moder än du varit det för mig. Giv dem, giv, för din egen framtid skull, åt alla dina döttrar, vad du nekade min ungdom: frihet, framtid, ett hem för andens liv!"

Dessa stolta och vemodiga ord skulle gott kunna stå som motto för kvinnornas rösträttskamp, för vilken Fredrika Bremers "Hertha" är det första världliga förebudet.

Några intryck från en agitationsresa i Bohuslän.

Då vi — fru Augusta Tonning och underdertecknad — på uppdrag av F. K. P. R. i Göteborg företogo vår agitationsresa till det inre av Bohuslän, fingo vi redan vid starten — i kupén — av en medresande veta, att vårt arbete i de trakterna ej skulle bli så lätt. Befolkningen var efterbliven, sade vår sagesman, och den rättade sig nästan överallt efter prästerna, vilka i allmänhet voro motståndare till allt nytt. Så t. ex. sågo de med oblidla ögon på de populärvetenskapliga föreläsningar, som då och då ägde rum, och nykterhetsföreningarna motarbetade de på allt sätt. — Att dylika personer skulle anse arbetet för politisk rösträtt åt kvinnor som ett utslag av en syndfull tids ondska var ej svårt för oss att räkna ut. Vi hade därför just inga stora förhoppningar, då vi, efter att ha anlant till den första bestämmelseorten, ställde våra steg till lärarinnan därstädes. Hon mottog oss emellertid med största hjärtlighet och visade sig vara en varm anhängare till rösträttsaken. Det var ej så litet hon hade att berätta om orättvisor och trakasserier, och hon betonade starkt nödvändigheten av att kvinnorna kräva sin rätt.

Så beroende var dock hennes ställning, att vi måste lova hemlighålla för traktens befolkning, att hon vågat skriva sitt namn på listan. (Hänsynen till henne och ett par andra lärarinnor gör att jag förbigår en del orters namn med tystnad). Hur det kan gå en lärarinna, som vågar vara litet självständig, berättade man för mig. Lärarinnan ifråga tog jämte några andra initiativet till bildandet av en nykterhetsförening. Hon hade själv haft en mycket sorglig erfarenhet, ty hennes far hade genom sin dryckenskap aldeles förstört hemmet. Därför var det hennes innerligaste önskan att få arbeta för nykterhetsaken. Hennes tilltag väckte dock stort missbehag hos prästen i församlingen, och han nöjde sig ej med att endast omintetgöra hennes plan, hon själv blev så förföljd och trakasserad, att hon slutligen måste avgå.

Säkerligen insågo de lärarinnor, vi träffade vad rösträtt skulle betyda för dem. De skrevo nästan utan undantag på listan och de flesta togo själva listor, då de nog "kände en och annan som säkert skulle vilja skriva på".

Så reste vi från station till station. Tiden var knappt tillmätt, så vi kunde endast stanna några timmar på varje ort. Därför sökte vi alltid vid namnsamlingen att få lämna listor till intresserade personer, och glädjande nog, funno vi på varje plats sådana bundsförvanter.

Den största framgången hade vi å Svenshögens Sanatorium, där såväl husmodern som systrarna och flertalet patienter tecknade sina namn på listan.

I Stenungssund träffade vi många intresserade kvinnor. En av dem bad fru Tonning hålla föredrag om saken. "Ja", svarade denna beredvilligt, "om Ni kan skaffa lokal och publik". På några timmar blev allt ordnat, och fru Tonning höll sitt föredrag inför en tacksam åhörarskara av 35 å 40 personer, som med största intresse lyssnade till detsamma. Många skrevo på och somliga togo även listor.

Från Stenungssund gick färden till Ljungskile, där vi vistades en eftermiddag, varunder vi värvade en del medlemmar, vilka anslöto sig till Göteborgsföreningen. Opinionslistor innehades redan av flera personer och hade cirkulerat där sedan någon tid tillbaka.

I Ljungskile skildes fru Tonning och underdertecknad, som måste återvända till Göteborg. Fru Tonning fortsatte till Grebbestad och därefter besökte, som hon sedan meddelade mig, Fjellbacka, Hamburgsund och Hunnebostrand. Å dessa platser var intresset mycket stort för vår rösträttsfråga och namnteckningen gick raskt undan.

Men även å de första — som "efterblivna" betecknade — platserna var resultatet överraskande gott. De flesta av dem, som tillfrågades skrevo på. Det fanns ju ock

en och annan tveksam, vilken först ville veta hur "Amanda" eller "Olivia" ställde sig till saken, innan hon vågade att teckna sitt namn. Ett par kvinnor, som nekade, gävo så originella skäl härför, att det kanske kunde roa tidningens läsare att höra. Den ena, en välmående fru och tydligen en av kyrkans stödjelare där på orten, tyckte ej det passade sig för kvinnorna att arbeta själva, "det enda vi böra göra är att med knäppta händer bedja Herren om hjälp!" Jag kunde ej underlåta att påpeka för henne, att Herren i alla tider föredragit att hjälpa dem som hjälpa sig själva.

Den andra — en bondhustru — var rädd för kvinnornas nykterhetssträvan. "Se, Andersson (det var mannen) tycker om att ta sej en sup och vad skulle han säga, om jag skrev på den där listan." Kritiken på detta kom helt oväntat från hennes tolvåriga dotter, som dittills varit ett stum vittne till vårt samtal, men nu upplät sin mun och sade: "Mamma är så dum så!"

Men, som nämnt, de flesta voro för saken och uttryck som: "det vill väl alla kvinnor vara med om" och "kan det verkligen finnas någon kvinna som nekar" voro mycket vanliga. En bondhustru överraskade mig angenämt genom att strax säga: "Jag önskar jag kunde skriva på tusen namn, och hoppas bara, att vi få behålla vänsterregeringen, så att det kan gå igenom snart."

Ja, sådana yttranden kan man få höra till och med i de "efterblivna" bygderna — och det oaktat påstå våra motståndare, att "kvinnorna vilja ej själva".

Till sist vill jag tala om mitt vackraste minne från färden. Då vi inträdde till en ung lärarinna och sade vårt ärende, kom hon glädjestrålade emot oss. "Här har jag väntat och väntat", sade hon, "och undrat, om ej någon skulle komma och fråga mig, så att även jag fick vara med — och så kom Ni till slut!"

Jag skulle önska, att till varje kvinna, som sitter ensam som hon och längtar efter "att få vara med" måtte — om ej en rösträttskvinna — så dock vår tidning "Rösträtt för Kvinnor" hitta vägen. Det skulle förvisso skänka henne glädje och tröst att läsa om hur systrarna arbeta runt om i landet — ja, runt om i världen — det skulle måhända bli en maning till henne att delta i arbetet. Ty hur undan gömd vrå hon än må leva i, hur stora hinder än må ställa sig i hennes väg, något kan dock en god och redlig vilja åstadkomma, någon sådd kan säkerligen göras, som kan bära skörd.

Tinni Sterner.

Nya landvinningar.

Nya rösträttsföreningar ha bildats i Katrineholm efter föredrag av fru Ella Billing och på initiativ av fru Augusta Widebeck.

I Valla och Trosa efter föredrag av fru Augusta Widebeck.

I Kantorp efter föredrag av friherinnan Ebba Palmstierna. Valla och Kantorp äro filialer till Flen och Trosa till Strängnäs.

Bergman-Österbergiska samhällskurserna.

Den Bergman-Österbergiska månadskursen i samhällslära inom Stockholms län avslutades den 14 okt. med trenne föreläsningar i Järna. Att kursen omfattats med intresse framgår av det sammanlagda åhörareantalet, som uppgått till 956 personer. Detta är ju ett ganska gott resultat, isynnerhet därför att kursen på sina ställen haft svåra konkurrenter i form av andra föreläsningar, biografier, maskerader, konserter, jämte en del höstarbete på själva landsbygden.

Man får ju hoppas att kursen bidragit till att väcka intresset bland kvinnorna för samhällsfrågor och i så fall har den ingalunda varit förgäves.

E. P.

Norrköpings Arbetareförening

har på förslag av byråföreståndaren Alb. Bergström uttalat sin anslutning till kravet på politisk rösträtt för kvinnor.

Brev från Tyskland.

L. K. P. R:s årsmöte i Eisenach.

Tysklands L. K. P. R. hade valt den vackra Wartburgsstad Eisenach till mötesplats för sin femte generalförsamling. Den kvinnliga rösträtten har länge varit rotfast i storhertigdömet Sachsen-Weimar och städernas kvinnor ha sedan år 1821 haft kommunal rösträtt på samma villkor som män. Därför var det icke heller underligt att överborgmästaren Schmieder vid festen officiellt hälsade kvinnorna med en varmt uttalad förhoppning om att deras rättfärdiga sak måtte segra. Men det var i alla fall nytt att höra ett dylikt yttrande av ett stadsöverhuvud. Ordföranden fru Marie Stritt framhöll också i sitt tacksamhetstal att det var första gången något sådant hände.

Genom det upplästa protokollet erhö man en inblick i föreningens växande omfång. Den äger nu 11 lands- 12 provins- och 90 lokalföreningar, förutom enstaka medlemmar. Styrelsen har inlämnat flera petitioner till regeringen, som i allmänhet ägnat dem större uppmärksamhet nu än förr, om också ännu intet positivt resultat kan uppvisas.

I Tyskland möter kvinnorörelsen ännu mycket oförstående och segt motstånd. Så hade t. ex. en Münchenerprofessor anför, att kvinnorörelsen aktar moderskapet lågt och gent emot detta yttrande antog generalförsamlingen en resolution, vari uttalades mötets energiska protest mot professors påstående. I alla länder där kvinnan äger säte och stämma i riksförsamlingen ser man att hon lagt huvudvikten vid moderns och barnets rättliga ställning.

De aftonsammankomster, som voro avsedda att meddela Eisenachborna kännedom om mötets förhandlingar voro talrikt besökta.

Andra kvällen höll fru Anna Lindemann föredrag över ämnet "Krigspolitik och kvinnlig rösträtt". Allmänhetens känslor råkade i svallning över detta okvinnliga ämne, men de dämpades snart av talarinnans kvinnliga uppträdande. Under mötet fattades också beslut om att inbjuda den internationella rösträttsalliansen till nästa kongress år 1915 i Berlin.

Vid tanken på de sista glänsande kongresserna i London, Stockholm och Budapest undrar man om något liknande skall kunna presteras, men Berlinskorna röja ingen brist på självförtroende. Deras valspråk lyder: "Hälften vägat, hälften vunnet", och de ha nu en hedersskuld att infria.

Regine Deutsch.

Island.

Danska statsrådet har nu behandlat den isländska författningsfrågan, varvid konungen lovat att bekräfta författningen, om den antages på det nyvalda altinget till våren. Valen äga rum den 11 april, och icke förrän efter denna tid kan det komma i fråga, att kvinnorna få rösträtt. Med all säkerhet väntas det emellertid ske sedan.

Det danska Landsförbundet for Kvinders Valgret

har nyligen hållit årsmöte i Köpenhamn, besökt av omkring 300 medlemmar från alla delar av Danmark. På ett offentligt möte i Rådhuset talade borgmästare Jensen samt såväl den nuvarande konseljpresidenten Zahle som förre konseljpresidenten Klaus Berntsen. Bland beslut som fattades märkes det, att utsända kvinnliga talare till folkhögskolorna. Försök, som redan gjorts i den riktningen, hade slagit väl ut. Det lyckade tvådagarsmötet avslutades med en gemensam automobilfärd genom staden.

"När de nästa gång träffas", så slutar en svensk korrespondent en redogörelse för mötet, "ha Danmarks kvinnor förmodligen vunnit samma avgörande försteg framför Sveriges som de finska och norska kvinnorna!"